

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра статистики

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____ (Ю.О.Ольвінська)

“ ____ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 051 «Економіка»
за магістерською програмою «Статистика бізнесу»

за темою:

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА
ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Виконавець

Студентка факультету менеджменту,
обліку та інформаційних технологій
Агапченко К.А. _____

Науковий керівник

к.е.н. Погорелова Т.В. _____

Одеса 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Забезпечення належного та оптимального рівня ліквідності, його статистичне оцінювання виступає однією із основних стратегічних цілей процесу комплексного управління активами та пасивами банківських установ. Банківська ліквідність та її статистична характеристика відіграє важливу роль як у діяльності окремого банку, так і фінансовій системі держави від рівня якої залежить якість та повнота надання послуг клієнтам. В сучасних нестабільних фінансових умовах функціонування банківського сектору в процесі управління активами та пасивами виникає загроза незбалансованості припливу та відтоку грошових коштів за строками, сумами та в розрізі валют. Сучасні банківські установи функціонують за умов перехідної динаміки розривів ліквідності. При цьому вона може бути спричинена як зміною строків погашення коштів, що розміщуються та залучаються, так і динамікою сукупного обсягу цього розміщення та залучення. За дефіциту ліквідності банк не може в повній мірі виконувати властиві йому функції, своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями перед кредиторами і вкладниками, підтримувати свою платоспроможність. В сучасних умовах трансформації та глобалізації економіки управління ліквідністю повинно бути найвищим пріоритетом в діяльності будь-якого банку. Статистична оцінка банківської ліквідності є одним із найважливіших напрямків роботи банків. За допомогою аналізу показників ліквідності можна об'єднати елементи державного регулювання та нагляду за діяльністю банків з цілями внутрішньобанківського аналізу. До того ж, показники ліквідності дозволяють проводити контроль дотримання встановлених НБУ пропорцій та нормативів.

Статистичний аналіз ліквідності комерційних банків дозволить не тільки прослідкувати виконання встановлених нормативів, а й дозволить керувати фінансовою стійкістю банку, здійснювати прогнозування

можливостей банку щодо своєчасного виконання своїх зобов'язань за умови збереження достатнього рівня прибутковості.

Дослідженню банківської ліквідності присвячено багато наукових праць. В Україні цю проблему вивчали А. М. Герасимович, Я. В. Грудзевич, І.С. Гуцал, Л.В. Кузнецова, О.А. Криклій, В.І. Міщенко, А. М. Мороз, Л.О. Примостка, Л.М. Рябініна, І.В. Сало та інші. Однак, незважаючи на суттєві наукові результати, отримані вченими, варто зауважити, що методичні підходи до вдосконалення статистичного оцінювання ліквідності банків залишаються недостатньо розробленими як в теоретичному, так і в практичному аспектах. Незважаючи на велику кількість публікацій, тема є досить дискусійною та актуальною й сьогодні.

Мета дослідження: здійснити статистичний аналіз ліквідності та платоспроможності комерційних України за 2008-2019рр.

Завдання дослідження:

- висвітлити основні теоретичні аспекти статистичної оцінки ліквідності комерційних банків;
- охарактеризувати основні напрямки та сучасні підходи до статистичного аналізу банківської ліквідності;
- визначити систему показників ліквідності банківських установ;
- провести статистичну оцінку ліквідності банківського сектору України;
- виявити закономірність розвитку ліквідності та побудувати прогнози;
- сформувати основні висновки щодо оптимізації рівня ліквідності комерційних банків.

Об'єкт дослідження: ліквідність та платоспроможність комерційних банків.

Предмет дослідження: статистична оцінка ліквідності та платоспроможності банківської системи України в сучасних умовах.

Методи дослідження: порівняння; графічний та табличний методи; методи розрахунку відносних та середніх величин, методи дослідження

варіації, методи вивчення динаміки ліквідності банків та метод аналітичного вирівнювання. Розрахунки в роботі виконувались з використанням програм Microsoft Excel версії XP Professional, SPSS 23.0 для Windows.

Інформаційна база дослідження: наукова література з зазначеної проблематики, матеріали періодичних економічних та банківських видань, законодавчі та нормативно-правові акти з регулювання банківської діяльності, фінансова звітність, щодо основних показників діяльності комерційних банків України та інші матеріали і публікації Національного банку України та Державної служби статистики.

Структура та обсяг роботи. Випускна робота складається зі вступу, трьох розділів, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи становить 74 сторінок, основний текст викладено на 64 сторінках. Робота містить 15 таблиць, 7 рисунків. У списку використаної літератури 38 джерел. Обсяг додатків становить 9 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи ліквідності банків України**» розглянуто сутність поняття ліквідності та платоспроможності, обґрунтовано необхідність сформульовано завдання їх статистичного оцінювання, показано значення системи нормативів ліквідності в Україні та системи статистичних показників оцінювання платоспроможності, розкрито сутність коефіцієнтного методу оцінки банківської ліквідності, його переваги та недоліки.

У другому розділі «**Статистичний аналіз ліквідності комерційних банків**» проаналізовано варіацію показників ліквідності комерційних банків України за період 2008-2019рр. від нормативних та середніх значень, здійснений статистичний аналіз динаміки показників ліквідності комерційних банків України за період з 01.01.2008 по 01.01.2019 рр., результати дозволили виявити закономірність її розвитку та побудувати прогнози на 2020-2022рр.

У третьому розділі «Статистична характеристика платоспроможності платоспроможності комерційних банків України» був проведений аналіз динаміки платоспроможності комерційних банків за зазначений період з наступним аналізом впливу факторів, які впливають на платоспроможність.

ВИСНОВКИ ВИСНОВКИ

Проведене дослідження довело, що ліквідність комерційних банків відіграє важливу роль в економіці країни і її рівень свідчить про надійність та стійкість їх фінансового стану. Щоденна робота з підтримки достатнього рівня ліквідності є неодмінною умовою самозбереження і виживання банку та забезпечує стійкість його функціонування. З огляду на зазначене, керівництво банку повинно не тільки постійно оцінювати ліквідність свої установи, а й здійснювати прогнозування. Підвищення ефективності управління ліквідністю банків України залежить, перш за все, від професійно налагодженої статистично-аналітичної роботи.

Критичний аналіз літературних джерел та з урахуванням різних точок зору вчених-економістів показав, що на сьогодні немає єдиного визначення ліквідності банку. За результатами узагальнення праць з цієї тематики, ми визначаємо ліквідність банку як спроможність банку забезпечити з найменшими витратами своєчасне виконання вимог щодо своїх грошових зобов'язань та бути здатним задовольняти запити своїх клієнтів в наданні кредитів завдяки збалансованості між строками та сумами погашення розміщених активів та строками й сумами виконання зобов'язань. Рівень ліквідності виступає одним із головних критеріїв, які визначають фінансову стійкість банку, його конкурентоспроможність та рейтинг на ринку фінансових послуг. На рівень ліквідності банку впливають внутрішні та зовнішні чинники, а тому банківська діяльність пов'язана з можливістю виникнення ситуації ризику ліквідності. Необхідність підтримки ліквідності

на достатньому рівні вимагає якісного управління нею. Важлива роль у процесі аналізу ліквідності відводиться економіко-статистичним методам, які дають змогу не тільки оцінити фактичний стан щодо ліквідності, а й робити певні прогнози і бути основою для складання планів.

На основі проведеного дослідження наукової літератури стає очевидним, що для оцінки ліквідності в Україні найбільш поширеним є коефіцієнтний метод, за яким визначаються відносні показники, які показують рівень ліквідності банківської установи з точки зору запасу. Зовнішні коефіцієнти ліквідності (нормативи) встановлюються і контролюються НБУ. Підсистема внутрішніх коефіцієнтів ліквідності розробляється банківськими аналітиками і визначає мінімально допустимий рівень ліквідності банку. Статистичний аналіз нормативів та коефіцієнтів ліквідності в динаміці дає змогу виявити загальні тенденції в зміні ліквідності банківської системи та окремого банку, здійснювати статистичні прогнози та розробляти план підтримки ліквідності у можливих кризових ситуаціях.

Також не менше важливим показником є платоспроможність окремих банків та банківської системи в цілому. Для аналізу рівня платоспроможності у роботі запропоновано систему статистичних показників.

Доведено, що для статистичного оцінювання сталості та диференціації ліквідності комерційних банків дослідження варіації має велике значення. Обчислення показників варіації дасть можливість виявити, яким чином розміщені біля нормативних та середніх значень фактичні показники ліквідності, визначити ступінь їх відхилення та зробити висновок про однорідність банківської системи стосовно ліквідності.

Результати статистичного оцінювання ліквідності комерційних банків України показали, що фактичні рівні коефіцієнтів ліквідності комерційних банків України за період з 2008 р. по 2019 р. значно відрізнялися від встановлених НБУ нормативних значень. Так, рівень коефіцієнту миттєвої ліквідності комерційних банківських установ України за період, що

досліджується, перевищував його нормативне значення в середньому майже в три рази, що свідчить про надлишок розмірів резервів банків. Протягом останніх десяти років фактичне значення коефіцієнту поточної ліквідності коливалось у межах від 70% до 106,67% та перевищувало мінімально допустимий рівень в середньому майже в 2,5 рази, що свідчить про накопичення банками значних обсягів високоліквідних активів. Рівень коефіцієнту короткострокової ліквідності комерційних банків України був меншим за нормативний майже у два рази. Така ситуація не може вважатися позитивною і може бути спричинена нестабільною політичною ситуацією, нерозвиненістю в Україні фондового ринку, різким падінням курсу гривні та рівня життя населення та слабкою диверсифікацією активів комерційних банків. Надлишок ліквідних коштів має бути інвестований в доходні активи, в ситуації їх дефіциту необхідно збільшувати їх залучення з дешевих джерел.

У процесі статистичного оцінювання ліквідності комерційних банків України, були розраховані показники варіації, значення яких свідчать про те, що значення нормативів ліквідності не є однорідними та типовими для комерційних банків України. Протилежна картина спостерігається за результатами аналізу варіації коефіцієнтів ліквідності порівняно із середніми значеннями цих показників за аналізований період: середні значення коефіцієнтів ліквідності є однорідними за значенням та типовими для банківської системи України. Аналіз фактичних показників коефіцієнта покриття ліквідності (LCR) на 01.01.2020 року демонструє те, що по більшості українських банків його рівень перевищує нормативний у 2-14 разів.

Результати статистичного аналізу динаміки показників ліквідності комерційних банків України за період 2008-20189 рр. свідчать про зменшення обсягів коштів банків на кореспондентських рахунках, незбалансованість між ліквідними активами та зобов'язаннями банків України.

Також була виявлена тенденція розвитку короткострокової ліквідності та побудована модель, яка значима за всіма статистичними критеріями, тому її використовували для отримання прогнозних значень на 2020-2022 рр. За умови збереження лінійної тенденції до зростання можна прогнозувати, що значення коефіцієнту короткострокової ліквідності банків України на початок 2021 р. складе 82,9% , на початок 2022 р. – 85,5%, на початок 2023 р. – 88,0%

Отже, не дивлячись на деякі недоліки коефіцієнтного методу, його переваги дають можливість з високим ступенем достовірності визначити стан банківської ліквідності, підготувати базу для формування напрямків подальшого управління ліквідністю, складання планів та розробки прогнозних рівнів. Таким чином, підвищення ефективності управління ліквідністю банків України залежить, перш за все, від професійно налагодженої аналітичної роботи. Запровадження в Україні нормативів ліквідності LCR та NSFR має сприяти наближенню вітчизняного банківського регулювання та нагляду до європейських стандартів, а також допоможе посилити ефективність функціонування банківської системи України загалом.

Результати аналізу динаміки ліквідності та діючих нормативів ліквідності свідчать про те, що управління ліквідністю банків потребує вдосконалення. На нашу думку, введення в Україні Стандартів Базельського Комітету в більшій мірі, ніж нормативи ліквідності банків в Україні, дають можливість забезпечити фінансову стабільність банків за рахунок попередження і зниження ризику ліквідності.

Проте для досягнення позитивних зрушень від введення нормативів Базелю III необхідно запроваджувати та реалізовувати комплекс заходів з боку як НБУ, так і самих банківських установ. Національному банку необхідно дослідити, як впливають нові правила ліквідності на дохідність та застосовувати нижчі значення у періоди стабільного зростання. Це дозволить зменшити обсяги активів із низькою прибутковістю й буде стимулювати

банки до ділової активності. Банківським установам необхідно переглянути моделі управління, стратегії ліквідності, цінову політику, надавати кредити лише надійним позичальникам з високою платоспроможністю займатися підвищенням якості активів, пошуком альтернативних джерел високоліквідних коштів та оптимальних джерел отримання доходів, прогнозуванням грошових потоків, проводити постійний моніторинг тенденції в економіці країни з метою передбачення настроїв і інфляційних очікувань серед населення.